

UGDYMO PLĖTOTĖS CENTRAS

Projekto vykdytojo ir partnerių darbuotojų mokymai 2012-2014 m.

Literatūrinio rašinio rengimo metodika ir vertinimas

Augutė Liutkevičienė,
Elektrėnų „Versmės“ gimnazijos
lietuvių kalbos mokytoja ekspertė

DOKUMENTAI

- **Lietuvių kalbos ir literatūros vidurinio ugdymo bendroji programa**
- **Lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzamino programa**
- **Lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio brandos egzamino užduoties vertinimo instrukcija**

PATVIRTINTA

*Lietuvos Respublikos švietimo ir
mokslo ministro 2011 m. liepos 1 d.
įsakymu Nr. V-1197*

LIETUVIŲ KALBOS IR LITERATŪROS BRANDOS EGZAMINO PROGRAMA

IV. EGZAMINO UŽDUOTIES POBŪDIS (1)

12. Brandos **egzamino užduotis – rašinys**, t. y. atvirojo tipo integruota užduotis, kurią atlikdamas mokinyss parodo

- kultūrinę brandą;
- analizės, sintezės, apibendrinimo, vertinimo, problemų sprendimo ir argumentavimo gebėjimus;
- kalbos vartojimo efektyvumą ir raštingumą.

IV. EGZAMINO UŽDUOTIES POBŪDIS (2)

13. Brandos egzaminui pateikiamos
dvi samprotavimo rašinio ir **dvi**
literatūrinio rašinio užduotys

IV. EGZAMINO UŽDUOTIES POBŪDIS (3)

15. Valstybinio brandos egzamino
samprotavimo rašinyje:

15.2. analizę privalu susieti su pasirinkto
vieno iš nurodytų autorių kūryba ir
literatūriniais (kultūriniais) kontekstais; be
to, galima remtis ir asmenine (kultūrine,
visuomenine, emocine) patirtimi.

IV. EGZAMINO UŽDUOTIES POBŪDIS (4)

16. Valstybinio brandos egzamino
literatūriniam rašinyje:

16.2. **privalu rašyti apie dviejų autorių
kūrybą: vieną autorių pasirinkti iš
nurodytų, kitą programinį autorių
pasirinkti savo nuožiūra.**

MANO PROFESINĖS NUOSTATOS

- Reikia linksmai atsisveikinti su praeitimi ir nesižvalgyti atgal. 😊
- Man patinka naujo egzamino užduotys. 😊
- Man patinka mokytis naujų dalykų, nebijau nežinoti – galiu ieškoti, klausti ir išmokti. 😊
- Turiu gerų mokinių, vadinasi, verta stengtis 😊

**Ar mokytojas turi teisę nemokyti
literatūrinio rašinio ? 🤔**

MOKYTOJAS NEGALI NEMOKYTI LITERATŪRINIO RAŠINIO

- Iš mokinio atimama galimybė rinktis.
- Mokinys neišbando savo gebėjimų, rašydamas mokslinio stiliaus tekstą, todėl nežino, kas jam geriau sekasi.
- Mokytojas, remdamasis mokinio darbų analize, gali patarti mokiniui, kokio pobūdžio rašinį rinktis.

LITERATŪRINIAME RAŠINYJE

- Analizuosime literatūros kūrinius nurodyta tema, remsimės tinkamu ir reikalingu biografiniu, kultūriniu ar istoriniu kontekstu.

LITERATŪRINĮ RAŠINĮ

Rašysime moksliniu stiliumi

- **kalba dalykiška** (vartosime literatūros mokslo sąvokas, terminus, nevartosime 1 asmens formų (*aš manau* ir pan.))
- Rašinio **autorius kaip mokslininkas** analizuoja kūrinius, atrasdamas literatūros mokslo tiesas. Galima subjektyvi interpretacija, neprieštaraujanti teksto prasmei.
- **Informacija turi išliekamąją vertę**
(pvz., rašinyje analizuojama, kaip simbolistai ir romantikai atskleidė žmogaus kančią)

KADA PRADĖTI MOKYTI LITERATŪRINIO RAŠINIO PAGRINDŲ?

Bendrosios programos: Pagrindinis ugdymas. Lietuvių gimtoji kalba 9-10klasės

- ***Tekstų žanrai.*** <...> Rašomi asmeninio pobūdžio tekstai: laiškas, dienoraštis; **dalykiniai tekstai:** motyvacinis laiškas, interviu, diskusinis straipsnis, esė apie visuomenės, jaunuolių gyvenimo problemas, **rašinsys, susijęs su literatūros kūrinio** ir kt.
- Mokiniai, atsižvelgdami į rašymo tikslą, **mokosi pagrįsti savo teiginius** <...>. Mokiniai **mokosi cituoti ir perfrazuoti kitų mintis įkomponuodami į savo sakinius**<...>.

LITERATŪRINIO RAŠINIO MOKYMAS

9-10 KLASĖJE

Pagrindai:

- Rašinio struktūra.
- Įžangos ir pabaigos reikalavimai.
- Dėstymo pastraipų teiginiai.
- Rėmimasis grožine literatūra.

PIRMASIS LITERATŪRINIS RAŠINYS 9 KLASĖJE

*Žmogaus moralinio žlugimo
kelias V. Šekspyro „Makbete“*

Žmogaus moralinio žlugimo kelias V.Šekspyro „Makbete“

PLANAS

- I. Įžanga (pristatome V.Šekspyra, jo kūrinį, pagrindinį veikėją ir suformuluojame **pagrindinę mintį**, kuri bus atskleista rašinyje)

Kūrinyje atskleidžiamas žmogaus moralinio nuopuolio kelias/ parodoma, kaip žmogus gali greitai degraduoti (pražūti), jei elgiasi netinkamai (pasirenka ne tas vertybes)

Žmogaus moralinio žlugimo kelias V. Šekspyro „Makbete“

Dėstymas.

- 1. Koks Makbetas vaizduojamas kūrinio pradžioje?** (Turi viską – turtus, pripažinimą, pagarbą. Ar jis laimingas?)
- 2. Kaip elgiasi pagrindinis veikėjas kritinėje situacijoje?** (Kritinė situacija – apsisprendimo momentas; kitų veikėjų įtaka; pasirenka blogį)
- 3. Kur veda žmogų toks pasirinkimas?** (Atneša nelaimes kitiems (žūva nekalti žmonės, netgi draugai, pats išgyvena baimę, jam maišosi protas, visas pasaulis sukyla prieš Makbetą).

Žmogaus moralinio žlugimo kelias V. Šekspyro „Makbete“

Pabaiga.

Kokias vertybes išaukština Šekspyras?
Kokius žmogaus siekius paniekina?
Kas, pasak Šekspyro, yra laimė?

9-10 klasėje mokiniai mokosi

- planuoti;
- rašyti įžangą ir pabaigą;
- formuluoti teiginius;
- remtis kūrinio;
- tobulinti mokslinį stilių;
- vartoti literatūros terminus.

(Susitarimas: rašinyje būtina pavartoti šiuos žodžius: pagrindinis veikėjas, veikėjas, monologas dialogas, kulminacinė scena ar kt.)

LITERATŪRINIO RAŠINIO MOKYMAS 11 KLASĖJE

Nepamirškime,

- kad mūsų mokiniai vakar buvo dešimtokai;
- kad jie gyvena ir džiaugiasi PUPP pasiekimais;
- kad jie dar nežino, kaip sunku bus 11 klasėje;
- kad jie daug ką per vasarą pamiršo, tad būtina apie rašinį viską kartoti taip, tarsi nieko nebūtum mokęs.

LITERATŪRINIŲ PASTRAIPŲ KŪRIMAS (1)

I etapas – literatūrinės medžiagos analizė:

- ☐ interpretuojamos grožinio kūrinio ištraukos,
- ☐ atliekami grožinio kūrinio teksto suvokimo testai (pvz., testas iš J.Radvano „Radviliados“)

LITERATŪRINIŲ PASTRAIPŲ KŪRIMAS (2)

II etapas – teorinės medžiagos kartojimas.

Pastraipa – teksto dalis, turinti aiškia struktūrą:

- teiginys,
- teiginio pagrindimas argumentais, rėmimasis grožiniu kūrinio bei jo kontekstu,
- pastraipos išvada (apibendrinamasis sakiny).

LITERATŪRINIŲ PASTRAIPŲ KŪRIMAS (3)

III etapas – pastraipos kūrimas. (Prastos pastraipos pavyzdys)

J.Radvanas lotynų kalba parašytame heroiniame epe „Radviliada“ sukūrė Tėvynės gynėjo paveikslą. Radvila - žymus XVIa. žmogus, puikus karvedys. Jis pergalingai užbaigė Livonijos karą, trukusį 25 metus. Šis karas aprašomas labai plačiai, norint pabrėžti, koks narsus buvo Radvila. Jis su savo kariuomene nukovė daug gausesnę ir galingesnę Maskvos kunigaikštystės kariuomenę. Prie pergalės prisidėjo Radvilos, kaip karvedžio, patirtis bei charakteris. Kūrinyje pasakojama, kad visi kariai labai gerbė savo vadą ir juo pasitikėjo. Taip pat minima, kad karvedys puoselėjo tam metui būdingas humanistines idėjas. Radvila nemėgo karo, tačiau buvo labai patriotiškas, be galo mylėjo savo tėvynę ir tautiečius. Jis labai vertino žmogaus gyvybę, ji jam buvo pagrindinė vertybė. Radvilai nepatiko, kad kare žūva tiek daug žmonių ir niokojama jo tėvynė. Šis kūrinys puikiai apibūdina Radvilą, kaip tėvynės gynėją.

LITERATŪRINIŲ PASTRAIPŲ KŪRIMAS (4)

IV etapas - pastraipų klaidų analizė.

Užduotis po nesėkmingai parašyto darbo.

- Nuosekliai sudėti sakinius į rišlų tekstą (sakinius pateikti nenumeruotus, ne iš eilės).
- Baigdami šias mintis, siekite su teiginiu:
Radvila – Tėvynės gynėjas.
- Kur reikia, argumentuokite, remdamiesi skaitytomis ištraukomis.

1. J. Radvanas lotynų kalba parašytame herojiniame epe „Radviliada“ sukūrė Tėvynės gynėjo paveikslą.
2. Kūrinio veikėjas – istorinė asmenybė. Tai
3. Primenant lietuvių kilmės iš romėnų istoriją bei pasakojant apie Mindaugą, Gediminą bei kitus garbingus valdovus, siekiama....
4. Radvilos protėviai apibūdinami epitetais:... (mintį tęsti ir susieti ir su Radvila)
5. Piešiant įtaigų Radvilos paveikslą, atskleidžiami veikėjo jausmai...
6. Toliau veikėją charakterizuoja jo paties kalba.
7. Galima teigti, kad svarbiausios Radvilos puoselėjamos vertybės yra...
8. Atskleidžiamas ir kitų veikėjų – karių – požiūris į savo vadą.
9. Dar viena detalė, charakterizuojanti Radvilą, Tėvynės gynėją, tai jo skydo aprašymas.
10. Apibendrinant galima teigti, kad toks veikėjo paveikslas kūrinyje, sukurtame po Liublino unijos, buvo labai reikšmingas:...

LITERATŪRINIŲ PASTRAIPŲ KŪRIMAS (5)

- V etapas – mokinių pastraipų logikos klaidos ir jų taisymas analogijų būdu

Ar yra logikos klaida?

**Primenant lietuvių kilmės iš
romėnų istoriją bei pasakojant
apie Mindaugą, Gediminą bei
kitus garbingus valdovus,
siekiama išaukštinti Radvilą.**

Ar yra logikos klaida?

**Pasakojant apie Urtės,
Andželikos, Deivido ir Edvino
pasiekimus, siekiama
išaukštinti Mindaugą.**

Taisome

**Pasakojant apie Urtės,
Andželikos, Deivido ir Edvino
pasiekimus, siekiama atskleisti,
kokių gabių ir protingų draugų
turi Mindaugas. Juk patarlė
sako: „Pasakyk, kas tavo
draugas, pasakysiu, kas esi
tu.“**

Taisome

Primenant lietuvių kilmės iš romėnų istoriją bei pasakojant apie Mindaugą, Gediminą bei kitus garbingus valdovus, siekiama atskleisti, iš kokios garbingos giminės kilęs Radvila.

Ar yra logikos klaida?

**Apibendrinant galima teigti,
kad toks veikėjo
paveikslas kūrinyje,
sukurtame po Liublino
unijos, buvo labai
reikšmingas: Lietuva
prarado valstybingumą.**

Ar yra logikos klaida?

Tokių gabių ir talentingų mokinių pristatymas buvo reikšmingas: klasė buvo išardyta.

Taisome

Tokių gabių ir talentingų mokinių pristatymas buvo reikšmingas: jie įkvėpė ir kitus mokinius siekti geresnių rezultatų.

Taisome

Apibendrinant galima teigti, kad toks veikėjo paveikslas kūrinyje, sukurtame po Liublino unijos, buvo labai reikšmingas: Lietuvai prarandant valstybingumą, reikėjo priminti garbingus žmones, kovojusius už Lietuvą, ir žadinti troškimą išsaugoti Lietuvą - savarankišką valstybę.

Ar aiški teksto fragmento mintis?
Koks Radvila?

Dar viena detalė, charakterizuojanti Radvilą, Tėvynės gynėją, tai jo skydo aprašymas. Jame vaizduojama Lietuvos praeitis, Vilniaus įkūrimas. Taigi apibendrinant galima teigti, kad toks paveikslas labai reikšmingas.

Ar aiški teksto fragmento mintis?
Ar pasakyta, kokia mergina?

**Dar viena detalė,
charakterizuojanti merginą,
yra Radvano knyga
„Radviliada“, kurią ji atidžiai
skaitė. Taigi galima daryti
išvadą, kad tai labai
reikšmingas dalykas.**

Redaguojame

Dar viena detalė, charakterizuojanti merginą, yra Radvano knyga „Radviliada“, kurią ji atidžiai skaitė. Tai rodo, kad mergina domisi istorija, juk ši knyga – apie garbingą Lietuvos praeitį, tėvynės gynėją Radvilą. Dar galima teigti, kad mergina labai atsakingai mokosi literatūros (šis kūrinys programinis), kad gerai išlaikytų lietuvių kalbos valstybinį egzaminą ir sėkmingai kurtų savo ateitį. 😊

Redaguojame

Dar viena detalė, charakterizuojanti Radvilą, Tėvynės gynėją, tai jo skydo aprašymas. Jame vaizduojama Lietuvos praeitis: garbingi žygiai, pergalės, Vilniaus įkūrimas, prisimenami Lietuvos valdovai, gynę ir garsinę Lietuvą. Galima teigti, kad veikėjas didžiujasi savo tautos praeitimi, yra tikras savo šalies patriotas.

LITERATŪRINIŲ PASTRAIPŲ KŪRIMAS

VI etapas – trečiojo varianto kūrimas. (analizuojame geros pastraipos pavyzdį)

- Kaupiamasis balas rašomas už trečiąją pastraipos variantą.

0- blogai, neatlikta

1- patenkinamai

2- gerai

3- labai gerai

LITERATŪRINIAI RAŠINIAI IŠ VIENO RAŠYTOJO KŪRYBOS

- Mokomės rašyti mokslinio stiliaus tekstą.
- Mokomės giliosios ir formaliosios teksto struktūros.
- Analizuodami rašinyje vieno rašytojo kūrybą, aprėpiame įvairias jo kūrybos temas ir įtvirtiname išeitą kursą.
- Tai išeitis 11 klasėje, kai dar neturime galimybių rinktis.

LITERATŪRINIAI RAŠINIAI IŠ VIENO RAŠYTOJO KŪRYBOS

- ❖ K.Donelaičio „Metų“ didaktika
- ❖ Kaip atskleidžiamas patriotizmas Maironio poezijoje?
- ❖ Kodėl svarbu atrasti savo pašaukimą?
(pagal V.Mykolaičio – Putino kūrybą)

Kodėl svarbu atrasti savo pašaukimą? (pagal V.Mykolaičio – Putino kūrybą) Kunigystė

- **Variokas** – kad neapgaudinėtum savęs, kad klausytum sąžinės balso;
- **Stripaitis, Platūnas** – kad neapgaudinėtum ir nepiktintum savo elgesiu kitų;
- **Šlavantų tėvelis** – kad teiktų džiaugsmą kitiems ir pats rastum dvasinę harmoniją, idealus kunigas (būtina apie jį kalbėti!);
- **Liudas Vasaris** - kad realizuotum savo talentą, kad jaustumėis laimingas - jam meilė, kūryba teikia gyvenimo pilnatvę.

LITERATŪRINIAI RAŠINIAI IŠ DVIEJŲ AR DAUGIAU RAŠYTOJŲ KŪRYBOS

- Tema puikiai suvokta, kryptingai ir nuosekliai plėtojama, išskirti **esminiai aspektai**, atskleidžiamos jų **sąsajos**.
- Privalomo autoriaus kūriniai (-iams) puikiai parinktas kito (-ų) autoriaus (-ių) kūrinys (-iai)
- **Kūriniai siejami**, jų analizė padeda išplėtoti temą.

Kūriniai siejami teminiu / probleminiu / idėjų / įvaizdžių / motyvų / meniniu ar kitais aspektais.

- Kūrinių **analizė kryptinga, įtikinama ir išsami**; interpretuojama puikiai, atskleidžiamos esminės kūrinių reikšmės.
- **Tikslingai ir tinkamai remiamasi kūrinių kontekstu.**

VBE užduoties vertinimo instrukcija

LYGINAMOJI KŪRINIŲ ANALIZĖ, RENGIANČIS LITERATŪRINIAM RAŠINIUI

- Problema: iš kur gauti geros medžiagos pamokai pasirengti?

Tema

„Ar žmogus visada privalo būti geras?“

- Rašydami literatūrinį rašinį remkitės J.Biliūno ir J.Savickio kūryba.

1879- 1907

1890-1952

Kūrinių pavadinimai ir temos

Jonas Biliūnas

„Kliudžiau“

- Vaikas nušauna katytę – gyvenimo klaida, kurią visada atsimena, lemtingas įvykis, brandinės asmenybės
- Pavadinimas atitinka temą.
- Nuoširdus prisipažinimas, nėra ironijos.

Jurgis Savickis

„Ad astra“

- Ūkininkas šventadienį nuskandina šunį, išgelbėjusį jam gyvybę – sąmoningas suaugusio žmogaus veiksmai, dėl kurio jis nesigaili.
- Ekspresyvus pavadinimas neatitinka temos.
- Atskleidžiamas sarkastiškas požiūris į žmogaus elgesį.

Veikėjai (1)

Jonas Biliūnas

- Berniukas jautrus, kenčia pats matydamas sužeistą gyvuliuką.
- Suvokia kaltę, gailisi, kad nužudė katytę, kankina jo paties sąžinė.

Jurgis Savickis

- Dalba – vardas reiškia kartį, pagalį (menkinamoji prasmė)
- Žmogus su kauke (absurdo teatras). Po kauke slepiasi veidmainis, aistros žudyti apimtas žmogus, jautrus tik viešajai nuomonei, kaltės nejaučiantis.

Veikėjai (2)

Jonas Biliūnas

- „Vagis“
- Šeimininkas gina savo turtą: gindamasis trenkia su kūle ir užmuša vagį.
- Sąžinė graužia visą gyvenimą, noras ir artimieji, ir kaimynai pateisino, ir net kunigas per išpažintį atleido.
- Jam svarbu, ką pasakys Viešpats...

Jurgis Savickis

- „Vagis“
- Šeimininkas gina savo turtą: padarė oblavą, sugavo ir namo parvežę pririšo prie skersinio, mušė vagį ir tyčiojosi iš jo.
- Vaikas suvokia, kad tėvas elgiasi nedorai: „Tėtė, sako, geras, bet kodėl jis taip baisiai muša vagį?“
- Šeimininkas jaučiasi teisus, Dievo nebijo.

Veikėjai (3)

Jonas Biliūnas

- Atskleidžiamas veikėjų vidinis pasaulis.
- Veikėjai dori žmonės, jautrūs.

Jurgis Savickis

- Veikėjų vidinis pasaulis neatskleidžiamas.
- Veikėjai valdomi nenuspėjamų instinktų, žemų aistrų.

Tokie pavyzdžiai rodo, kad žmogus dvasiškai tobulėja, puoselėja tikrąsias vertybes.

Tokie pavyzdžiai šokiruoja skaitytoją. Verčia mąstyti, pačiam vertinti. Žmogus, nepuoselėjantis tikrųjų vertybių, degraduoja.

Pasakotojas

Jonas Biliūnas

- Pasakotojas dažnai ir veikėjas – atviras, jautrus.
- Pasakotojas neslepia savo pozicijos, jis teigiamo veikėjo pusėje.

Jurgis Savickis

- Pasakotojas atsiribojęs nuo veikėjo, stebi iš šalies ir vertina.
- Skeptiškas, ironiškas, ramus stebėtojas.
- Kiek jautriau kalba apie vaiko išgyvenimus.

Jonas Biliūnas

- Atkleistos amžinos bendražmogiškosios vertybės:
- Jautrumas, užuojauta kito kančiai
- Gailestis
- Sąžinė, kaltės suvokimas
- Teisingumas

Tikima žmogaus gerumu.

Jurgis Savickis

- Atskleistos antivertybės:
- Nejautrumas, abejingumas kito kančiai
- Žiaurumas
- Nėra sąžinės balso
- Veidmainiavimas, melas

Tikrųjų vertybių ilgimasi. Tai rodo ironiškas kalbėjimas apie pasaulio absurda.

Stilius

Jonas Biliūnas

- Klasikinė proza
- Lyrinė psichologinė realistinė proza
- Atviras teigiamų ir neigiamų dalykų vertinimas

Jurgis Savickis

- Modernioji proza (griauna tradiciją, „žaidžia“ su klasikiniu tekstu)
- Kuriamas gyvenimo absurdo teatras, veikėjai su kaukėmis
- Nėra vertinimo (kas teigiama, kas neigiama)
- Ekspresyvūs, šokiruojantys vaizdai
- Ironiškas, sarkastiškas pasakojimas

Pagrindinė rašinio mintis

- Sieja abu rašytojus.
- Atsako į temą „Ar žmogus visada privalo būti geras?“ (Išsiaiškiname žodžio „geras“ prasmę)
- Bus įrodoma dėstyme.

Pagrindinė mintis:

Žmogus visada privalo būti geras – taip teigia ir J.Biliūno, ir J.Savickio kūryba, tik rašytojai šią idėją atskleidžia labai skirtingai.

Pirmosios pastraipos teiginys

- Klasikinės lyrinės psichologinės prozos kūrėjas J.Biliūnas, atskleisdamas žmogaus vidinį pasaulį, atvirai kalba apie gerumą, kaip sąlygą žmogaus dvasiniam tobulėjimui.

Antrosios pastraipos teiginys

- Moderniosios prozos kūrėjas J.Savickis, kurdamas absurdo teatrą, vaizduodamas veikėjus su kaukėmis, išreiškia tikrųjų vertybių ilgesį.

UŽDUOTIS

- Mokiniai rašo visą rašinį per 2 pamokas.
- Mokiniai rašo įžangą ir vieną dėstymo pastraipą per 1 pamoką.

Nepamirškime, kad reikės aptarti klaidas ir perrašyti darbus 😊

LITERATŪRINIO RAŠINIO PROBLEMAS

1. Kaip mokyti kontekstų?
2. Kaip neparašyti atpasakojimo?
3. Kokia turi būti literatūrinio rašinio įžanga ir pabaiga?

KAIP MOKYTI KONTEKSTŲ? (1)

V.Mykolaitis –
Putinas
„Altorių šešėly“

Rašytojo kūrybos kontekstas: simbolistinėje poezijoje ryški dvasinės laivės problema („Vergas“ „Pesimizmo himnai“ ir kt.)

Biografinis kontekstas: Putinas pasirinko kunigystę ne savo noru.

„Ne tuo keliu mano nueita...“

Parašęs romaną, pats metė kunigystę.

Lietuvių literatūros kontekstas: pirmasis psichologinis intelektualinis romanas lietuvių literatūroje

Nepriklausomos Lietuvos socialinis kontekstas: katalikiška visuomenė, nėra civilinės santuokos.
Netolerantiška: romanas puolamas, kritikuojamas, Putinas verčiamas parašyti dar vieną dalį ir sugražinti Vasarį į „doras“ kelią.

KAIP MOKYTI KONTEKSTŲ? (2)

- Aptardami užduotį, išbrauksime, kas nereikalinga, tai yra nesvarbu temai.
- Rašydami rašinį (pastraipą) paversime konteksto mintį *šalutiniu sakiniu, priedėliu, išplėstiniu pažyminiu ar išplėstine aplinkybe, įterpiniu* (kita sakinio dalis bus susijusi su kūrinio analize).
- Parašę rašinį (pastraipą), nuspelvinsime žaliai konteksto mintis.

Pavyzdys (1)

- Pirmajame lietuvių psichologiniame intelektualiniame romane, V. Mykolaičio – Putino „Altorių šešėly“, keliama pašaukimo problema. Rašytojas kalba apie pašaukimą kunigystei, reikalaujančiai ypatingo atsidavimo, netgi pasiaukojimo. Putinas, pats pasirinkęs kunigo kelią ir prisipažinęs, kad negali savyje suderinti kunigo ir poeto, romane sukūrė šią problemą sprendžiantį veikėją Liudą Vasarį – kunigą ir poetą. Ir t.t.

Pavyzdys (2)

- Liudas Vasaris, kaip ir Putino simbolistinės poezijos lyrinis subjektas, blaškosi tarp viršūnių ir gelmių, ieškodamas būties harmonijos, netgi apgaudinėdamas save: „kaip kunigas aš ne poetas, kaip poetas aš ne kunigas“.

KAIP NEPARAŠYTI ATPASAKOJIMO? (1)

- Įsigilinkime, ko reikalauja tema.
Pavyzdžiui, literatūrinė tema „**Ko gamtoje ieško žmogus?**“
- Suformuluokime pastraipos **teiginį** – ką norime pasakyti nurodyta tema. Pvz.:
K. Donelaičio „Metuose“ gamta yra būrų gyvenimo mokytoja: stebėdamas gamtą žmogus ieško atsakymo į klausimą, kaip jam gyventi.

KAIP NEPARAŠYTI ATPASAKOJIMO? (2)

Turėdamas teiginį, mokinys **susikuria pastraipos planą**: pats suformuluoja savo mintis (sueda prasminius akcentus) ir taip **įrodo pastraipos teiginio mintį**. Pvz.:

- Iš gamtos žmogus mokosi dirbti.
- Iš gamtos mokosi Dievą garbinti
- Iš gamtos mokosi gyventi kukliai, nesiskųsti
- **NEPAMIRŠKIME KONTEKSTO**: kodėl būtent taip K. Donelaitis kalba apie gamtą? Turėtume akcentuoti, kad *autorius – pastorius, sielų ganytojas, jam svarbu, kad žmonės gyventų dorai.*

KAIP NEPARAŠYTI ATPASAKOJIMO? (3)

- Dabar šias mintis išplėtokime savais žodžiais (ne kūrinio mintimis).

Pvz.: Būro gyvenimas prasmė yra darbas. Gamtos ciklas diktuoja būro gyvenimo ritmą, darbų tvarką nuo pavasario iki žiemos. Žmogus, stebėdamas gamtą, mokosi iš sektinų pavyzdžių.

KAIP NEPARAŠYTI ATPASAKOJIMO? (4)

- Toliau šias mintis pagrįskime kūrinio siužetu (jei atsimename, galime pacituoti), pvz.: *Pirmoje „Metų“ dalyje toks pamokantis epizodas yra gandrų šeimynos aprašymas. Pasakojama apie tai, kad pavasarį paskridę gandrai rado namus suardytus. Užuoť skundęsi, jie abu, kaip tikri gaspadoriai, puola tvarkyti savo lizdą: neša žabus, krauna, meilingai tarškindami snapais. Ir tik atlikę visus darbus lekia varlių pasisotinti.*

KAIP NEPARAŠYTI ATPASAKOJIMO? (5)

- Tokį pavyzdį iš kūrinio tiktų pabaigti apibendrintomis mintimis.

Pvz.: Personifikuotas gamtos vaizdas yra įtaigus- taip akcentuojama svarbiausia vertybė – darbštumas.

Praktinis darbas: analizuojame nurodytą pastraipą

- Šatrijos Ragana savo kūrinyje „Sename dvare“ sukūrė idealios motinos paveikslą. Kaip leidžia teigti apysakos lyrinė įžanga ir pabaiga, **rašytoja tarsi norėjo sugrįžti į prarastą aukso amžių – savo vaikystę, kai augo laiminga su seserimi ir broliais, su mylinčiu tėvu, kurio anksti neteko, ir brangia motina.** Kūrinyje vaizduojama mamatė Marija be galo atsidavusi savo vaikams, ne savo pomėgius, o jų auklėjimą laiko didžiausia savo pareiga. Mamatei svarbiausia užauginti dorus žmones. Koks gi tas auklėjimas? **Rašytoja, pati būdama puiki pedagogė, atskleidžia krikščioniškųjų vertybių ugdymo svarbą, auklėjimą, paremtą Biblijos mokymu. Mamatė aiškina, kad reikia daryti gerus darbus, tada vaiko sieloje užauga daug auksinių plunksnelių – tai patinka Dievuliui. Mirus Kazelei, mamatė įkalba Irušią atiduoti pačią gražiausią suknelę ir taip įrodyti, kad savo geriausiai draugei jai nieko negaila. Netgi mirtis vaikams nėra baisi – mamatė išmokė tikėti pomirtinio gyvenimo grožiu, tad išsiskyrimas bus laikinas. Be to, mamatė – lietuviybės puoselėtoja. Vaizduojamas kūrinio laikas – XIX a. pabaiga, spaudos draudimo metai. Mamatė nori, kad jos vaikai prisidėtų prie tautinio atgimimo. Ji sako, kad vaikai turi mokytis lietuvių kalbos, privalo išmanyti savo krašto istoriją. Doras žmogus, anot mamatės, turi būti patriotiškas. Mamatė ugdo vaikų meninį skonį. Visi trys vaikai noriai klausosi mamatės skambinamų klasikinės muzikos kūrinių. Meno grožį jaučiantis žmogus ir elgiasi dažniausiai gerai. Didelę reikšmę auklėjimui turi veikėjų ryšys su gamtos pasauliui. Jų apsilankymas dauboje – įspūdingame gamtos kampelyje – atskleidžia tikėjimą gėriu. Vaikai gėrasi žydinčiais augalais, žaliuojančiais medžiais ir tiki, kad čia gyvena geroji žynė, sauganti šitą grožį ir daranti gerus darbus. Taigi šiame kūrinyje ideali motina tai krikščioniškos pasaulėjautos asmenybė, ugdanti dvasines vaikų vertybes.**

KOKIA TURI BŪTI LITERATŪRINIO RAŠINIO ĮŽANGA IR PABAIGA?

Bendra

Konkretu

DĖSTYMAS

Konkretu

Bendra

LITERATŪRINIO RAŠINIO ĮŽANGA

- Pristatoma situacija, akcentuojama tema ir problema.
- Mintys siejamos su grožine literatūra.
- Įžangos pabaigoje nurodoma, **kokių rašytojų kūryba bus remiamasi, suformuluojama pagrindinė rašinio mintis**

LITERATŪRINIO RAŠINIO PABAIGA

Apibendrina dėstymą (nekartoti tų pačių frazių!)

- Akcentuojame, kas sieja analizuotų rašytojų kūrybą nurodyta tema.
- Paaiškiname rašytojų kūrybos skiriamuosius bruožus.

Kokius gi svarbius gyvenimo klausimus kelia grožinė lietuvių literatūra?

IŽANGA: Grožinė literatūra vaizduoja žmogaus sukurtą pasaulį. Vis dėlto tos fantazijos remiasi paties kūrėjo patirtimi, išgyvenimais. Turėdamas ribotą patirtį ir išmintį, žmogus skaito knygas ir būtent jose ieško atsakymų į jam iškilusius klausimus. Kokius gi svarbius gyvenimo klausimus kelia grožinė lietuvių literatūra? Bandant atsakyti į šį klausimą, darbe bus

- remiamasi V.Kudirkos ir J. Biliūno kūryba.

Dėstymas

1. **V. Kudirkos** - **XIXa. antrosios pusės visuomenės veikėjo, rašytojo** - gyvenimas ir kūryba **atsako į visais laikais žmogaus keliamą klausimą: kas yra gyvenimo prasmė?** („Labora“, „Tautiška giesmė“, „Varpas“)
2. Skaitydami **J.Biliūno**, **to paties istorinio laikotarpio kūrėjo kaip ir V.Kudirka**, tik jaunesnio, noveles, **randame atsakymą į kitokį gyvenimo klausimą: koks žmogus yra dvasiškai gražus?** („Kliudžiau“, „Vagis“, „Ubagas“)

Pabaiga

- Taigi apibendrinant galima teigti, jog **V.Kudirkos ir J.Biliūno kūrybą sieja panašios dvasinės vertybės. Žmogaus dora yra jų kūrybos dėmesio centre. Tik V.Kudirka XIX amžiaus Lietuvos istoriniame kontekste dorą žmogų mato kaip visuomenei besiaukojančią, patriotišką, pilietišką asmenybę, o J.Biliūnas, atsiribodamas nuo istorinių aplinkybių, akcentuoja bendražmogiškųjų dvasinių vertybių svarbą.**

IŠVADOS

- Rengiantis literatūriniam rašiniui svarbu turėti sukaupią medžiagą nurodyta tema.
- Literatūrinio rašinio medžiaga rengiama kūrinių lyginimo principu.
- Rašinį būtina planuoti.
 - Siekiant pažangos, rašiniai turi būti analizuojami, redaguojami, perrašomi.

- **Praktinis darbas:**
literatūrinių rašinių turinio vertinimas